

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ

Η οικογένεια

ΤΕΝΕΚΙΔΗ

από τα Βουρλά της Ερυθραίας
και η σχέση της με τις οικογένειες

ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ και ΑΡΩΝΗ

Εισήγηση

στο Συνέδριο του Κ.Ε.Μ.Μ.Ε.

με θέμα: **“Από την Ερυθραία της Ιωνίας**

στη Νέα Ερυθραία Αττικής”

ΚΑΣΤΡΙ

2 Δεκεμβρίου 2018

A.: Θέλω θερμά να ευχαριστήσω το Κέντρο Έρευνας και Μελέτης της Μικρασιατικής Ερυθραίας για την πρόσκληση συμμετοχής μου στο 4^ο Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο με θέμα “από την Ερυθραία της Ιωνίας στη Νέα Ερυθραία της Αττικής”. Για πλείστους λόγους η ιστορική μου σχέση από το ναξιώτη παππού μου, ο οποίος δούλεψε ως αμπελουργός στα Βουρλά της Ερυθραίας, από την εγκατάσταση της οικογένειάς μου στη Ν. Σμύρνη και τη φοίτησή μου στην Ευαγγελική Σχολή, μέχρι τα ξένοιαστα καλοκαίρια παραθερισμού στη Ν. Ερυθραία σε φίλους του παππού μου και πολύ αργότερα λόγω της δημιουργίας του Εκπαιδευτικού Κέντρου της Α.Τ.Ε., του οποίου υπήρξα ο πρώτος υπεύθυνος σπουδών, καθώς και λόγω του Ιδρύματος Γεωργίου Παπανδρέου (του Γέρου της Δημοκρατίας), του οποίου για χρόνια υπήρξα εδώ στο Καστρί Γενικός Γραμματέας, με κάνουν να νιώθω ιδιαίτερα δεμένος με τον χώρο και τον Δήμο αυτόν.

B.: Οι Κυκλαδίτες στη Μικρά Ασία.

Η Σμύρνη αποτέλεσε το μεγαλύτερο και ισχυρότερο εμπορικό λιμάνι της Ανατολικής Μεσογείου, σημείο αναφοράς κάθε δραστηριότητας για τους Αιγαιοπελαγίτες και ιδιαίτερα για τους Κυκλαδίτες. Η Σμύρνη, η Ερυθραία και η Κωνσταντινούπολη υπήρξαν τα μεγάλα κέντρα καταφυγής για τους νησιώτες, ιδιαίτερα μετά την κατάκτηση των νησιών του Αιγαίου (1537) από τους Οθωμανούς, οπότε και έγιναν αλλόθρησκοι μεν, αλλά οθωμανοί πολίτες. Οι συνεχείς επεκτατικοί

πόλεμοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας προς τα Βαλκάνια, καθώς και το ασταθές γεωπολιτικό περιβάλλον στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα, δημιούργησαν συνθήκες μετανάστευσης πληθυσμών κυρίως από τα νησιά προς τη Μικρά Ασία, όπου τα εργατικά χέρια, λόγω της υποχρεωτικής στράτευσης μωαμεθανών υπηκόων, δημιουργούσαν προβλήματα παραγωγής στους οθωμανούς γαιοκτήμονες.

Οι Κυκλαδίτες, οι οποίοι βίωσαν την φεουδαρχική και απάνθρωπη διοίκηση των Βενετών και των Φράγκων, παρά τη συνέχιση της ιδιότυπης δυαδικής κατοχής Φράγκων και Οθωμανών, στράφηκαν για δουλειά και καλύτερες συνθήκες ζωής προς τις πόλεις και τους οικισμούς της Μικράς Ασίας. Ιδιαίτερα μετά το 1700 ξεκίνησε μία μαζικότερη μετανάστευση Ναξιωτών στην αρχή προς την Κωνσταντινούπολη και μετέπειτα προς τη Σμύρνη και κυρίως τα Βουρλά. Η αμπελοπεριοχή της Ερυθραίας με κέντρο τα Βουρλά προσέλκυσε τους Ναξιώτες εργάτες γης, ενώ η ελκυστική Σμύρνη τους τεχνίτες και τους εμπόρους. Η ανάπτυξη της Σμύρνης σύντομα πέρασε στα χέρια Ελλήνων, Αρμενίων και Εβραίων, ιδιαίτερα μετά τον 18^ο και 19^ο αιώνα, οι οποίοι κυριαρχούσαν στο εμπόριο, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στις μεταφορές.

Οι Αιγαιοπελαγίτες, κυρίως Χιώτες και Κυκλαδίτες, δεν άφησαν μόνο τη σφραγίδα τους στην οικονομική ζωή της Σμύρνης και των παράλιων οικισμών της Ερυθραίας, αλλά και στον Πολιτισμό, ιδιαίτερα στον χώρο της Παιδείας και των Γραμμάτων. Χάρης στους ορθόδοξους Έλληνες, από το 1800 έως το 1922, είχαν ιδρυθεί μόνο στη Σμύρνη 67 Σχολεία κάθε επιπέδου, στα οποία φοιτούσαν χιλιάδες ορθόδοξα παιδιά προερχόμενα είτε από Οθωμανούς πολίτες, είτε αργότερα μετά το 1821 από Έλληνες πολίτες.

Την ίδια εκπαιδευτική ανάταση συναντάμε στον Τοεσμέ με δεκάδες κοινοτικά σχολεία και την “Κρηναία Σχολή” Αρρένων και Θηλέων. Στα Αλάτσατα και στην Κάτω Παναγιά Αρρεναγωγεία και Παρθεναγωγεία, στην Αγία Παρασκευή, στο Σιβρισάρι με την “Ανακρεόντειο Σχολή”. Σε όλα περίπου τα χωριά της Ερυθραίας θα βρούμε κοινοτικά σχολεία και τέλος στα Βουρλά τη φημισμένη “Αναξαγόρειο Σχολή”, το καμάρι της Ερυθραίας.

Όπως συνήθως καταγράφεται, ο διχασμός της εποχής εκείνης δεν ήταν θρησκευτικός, αλλά κοινωνικός, αφού στα θέματα Παιδείας το Οθωμανικό κράτος υστερούσε θεαματικά μπροστά στη μεγάλη ανάπτυξη της Παιδείας και του Πολιτισμού από τους ορθόδοξους, οι οποίοι είχαν προάγει τη μόρφωση των νέων σε βασικό πυλώνα της στρατηγικής τους στις νέες πατρίδες τους.

Γ.: Από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα οπότε και άρχισε η μετανάστευση των νησιωτών προς την Ερυθραία, πόλος έλξης ιδιαίτερα των ναξιωτών, υπήρξαν τα Βουρλά, κέντρο της αμπελοχερσονήσου της Ερυθραίας. Μεταξύ αυτών και οι Αρώνηδες, μία οικογένεια από το Φλώτι της Νάξου με βαθιές ρίζες στον ιερατικό κλάδο, αφού από τον πρώτο καταγεγραμμένο, ιερέα, τον παπα-Στέφανο Αρώνη (1446) μέχρι τον 19^ο αιώνα καταγράφονται δεκάδες ιερείς, πρωτοπαπάδες, νοτάριοι, οικονομοί κ.λ.π.

Ένας εκ των Αρώνηδων, ο οποίος έγινε γνωστός με το παρατσούκλι “Τενεκές” και οι απόγονοι του ως Τενεκίδηδες, έμελλαν να παίξουν σοβαρότατο ρόλο στα Βουρλά της Ερυθραίας. Ένας άλλος επίσης Αρώνης, ο Νικόλαος Αρώνης, υπήρξε ο ιδρυτής της Σχολής Αρώνη, η οποία ιδρύθηκε το 1852 και έκλεισε με την καταστροφή το 1922.

Ο Κόκκος (Κυριάκος) Τενεκές, ο οποίος παντρεύθηκε στα Βουρλά τη Χαρούλα Μαραβέλια με την οποία απέκτησαν 11 παιδιά, μεταξύ των οποίων και τον Γεωργάκη Τενεκίδη, έμελλαν να παίξουν στην ιστορία της περιοχής σημαντικό ρόλο. Ο Γεωργάκης Κόκκου Τενεκίδης (1820 - 1886) παντρεύθηκε την Ευανθία Μιχαλάκη Πεστεμαντζόγλου, με την οποία απέκτησαν 8 παιδιά, μεταξύ των οποίων και τη Δέσπω (1872 - 1926), η οποία παντρεύθηκε τον Στέλιο Σεφεριάδη (1873 - 1951).

Ο Γεωργάκης Τενεκίδης, υπήρξε σημαντικός επιχειρηματίας, δημογέρων, έφορος στην Αναξαγόρειο και αργότερα στην Ευαγγελική Σχολή. Απέκτησε μεγάλη περιουσία στα Βουρλά και τη Σμύρνη. Στην ουσία η Σκάλα Βουρλών ήταν δικό του δημιούργημα. Η άλλη του κόρη, η Μαρία, παντρεύθηκε τον Σωκράτη Σεφεριάδη, αδελφό του Στέλιου, ενώ ο γιος του Κόκκος (1878 - 1947) παντρεύθηκε τη Μαρία Πεσμαζόγλου, με την οποία έκανε ένα παιδί, τον Γιώργο Τενεκίδη (1910 - 1990) Πρότανη του Παντείου Πανεπιστημίου.

Ο Γιώργος Σεφεριάδης και η Δέσπω Τενεκίδη, γνωρίστηκαν και ερωτεύθηκαν, όταν φοιτούσαν στη Σχολή Αρώνη, την οποία είχε ιδρύσει ο Νικόλαος Αρώνης. Ο Γιώργος Σεφεριάδης και η Δέσπω υπήρξαν οι γονείς του Γιώργου Σεφέρη, της Ιωάννας Τσάτσου και του Άγγελου Σεφεριάδη. Αυτή η ισχυρή σχέση του Γιώργου Σεφέρη με τη θάλασσα και αργότερα με την ποίηση έχει ως υπόβαθρο την αγάπη του για τη Σκάλα Βουρλών, την οποία και μόνο θεωρεί “πατρίδα” του, αφού εκεί πέρασε όλα σχεδόν τα καλοκαίρια από τη γέννησή του το 1900 έως το 1914, οπότε η οικογένεια, λόγω των επαγγελματικών υποχρεώσεων του Στέλιου Σεφεριάδη, μετανάστευσε στην Αθήνα. Τόσο οι Σεφέρηδες, όσο και οι Τενεκίδηδες, υπήρξαν ισχυροί φίλοι και σύμβουλοι του Ελευθέριου Βενιζέλου και πάλεψαν όσο λίγοι για την Ελλάδα και τον ελληνισμό.

Η Ερυθραία υπήρξε η γη στην οποία ανεδείχθησαν πολλές και ισχυρές προσωπικότητες. Δυστυχώς από το 1821 μέχρι σήμερα οι ποικίλοι ξένοι δανειστές (βασιλιάδες, επίτροποι, τροϊκανοί, θεσμοί, κ.λ.π.) με τη βοήθεια των κάθε είδους γραικύλων, κατέστρεψαν ένα έθνος, του οποίου (όπως λέει και ο Σεφέρης) *“μόνο ο λαός ολομόναχος παλεύει για να μείνει όρθιος αυτός ο τόπος”*.

Οφείλω να συγχαρώ το Κ.Ε.Μ.Μ.Ε., το οποίο προσπαθεί να κρατήσει τη μνήμη της Ιωνίας ζωντανή. Κι όπως είπα σε μία άλλη εκδήλωση πρόσφατα, δεν πεθαίνει κάποιος όταν οι επίγονοι του τον λησμονούν. Εμείς πεθαίνουμε όταν λησμονούμε.... Η μνήμη μας ενώνει, η μνήμη αποτελεί τη συνέχεια της ζωής μας, η μνήμη είναι ο συνδετικός κρίκος της ιστορίας με το μέλλον.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ

Οικογένεια Σεφεριάδη

I. Ο Σεφέρης Αϊναναμπέογλου (1770) παντρεύεται την Μαγλή Μιλέτμπαση από την Καισάρεια με την οποία απέκτησαν 7 παιδιά μεταξύ των οποίων και ο Πρόδρομος.

II. Ο Πρόδρομος (1820 - 1901) λαμβάνει το επώνυμο Σεφεριάδης, κάνοντας έτσι το όνομα του πατέρα του επώνυμό του. Ο Πρόδρομος Σεφεριάδης παντρεύεται την Χαρίκλεια Ευστρατίου του Αγγελή (Αγγελίδου) το 1869 στο μητροπολιτικό ναό της Αγίας Φωτεινής. Στο συμφωνητικό του αρραβώνα (1868) υπογράφει ως Πρόδρομος Σεφέρωφ. Ο Πρόδρομος και η Χαρίκλεια αποκτούν 4 παιδιά: (α) τον Στέλιο (1^η Αυγούστου 1873), (β) τον Σωκράτη, (γ) τον Αναστάση και (δ) τον Μιχαλάκη. Η Χαρίκλεια πεθαίνει το 1880, όταν ο Στέλιος ήταν 7 ετών.

III. Ο Στέλιος Σεφεριάδης (1873-1951) παντρεύθηκε το 1897 τη Δέσπω Γεωργάκη Τενεκίδη (1872-1926) με την οποία απέκτησε τρία παιδιά: (α) τον Γιώργο (1900-1971), (β) την Ιωάννα (1902-2000) και τον Άγγελο (1905-1950). Σε δεύτερο γάμο το 1939 παντρεύθηκε την Τερέζ Λεφόρ. Πέθανε στο Ezanville της Γαλλίας.

IV. Ο Σωκράτης Σεφεριάδης παντρεύθηκε την αδελφή της Δέσπως, τη Μαρία Γεωργάκη Τενεκίδη με την οποία απέκτησαν δύο παιδιά: (α) την Έλλη (σύζυγος: Άγγελος Αγγελόπουλος) και τον Αλέκο (α' σύζυγος: Ηρώ Βουδούρογλου και β' σύζυγος: Έρση Χατζημιχάλη).

V. Ο Γιώργος Σεφεριάδης (Σεφέρης) παντρεύθηκε το 1941 τη Μαρώ Ζάννου (η οποία από τον πρώτο της γάμο με τον Ανδρέα Λόντο είχε δύο παιδιά, την Άννα και τη Μίνα), με την οποία έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του.

VI. Η Ιωάννα Σεφεριάδη παντρεύθηκε το 1930 τον **Κωστάκη Τσάτσο** με τον οποίο απέκτησαν 2 παιδιά τη **Δέσποινα** (Μυλωνά) και τη **Θεοδώρα** (Ντόρα) Συμεωνίδη.

VII. Ο Άγγελος Σεφεριάδης παντρεύθηκε τη **Ρωξάνη Παππά** με την οποία απέκτησε ένα παιδί, τον **Στυλιανό**.

Οικογένεια Τενεκίδη

I. Οι Αρώνηδες μετεγκαθίστανται από το Φιλώτι στα Βουρλά και τη Σμύρνη (μετά το 1750). Διαπρέπουν ως κτηματίες και έμποροι.

II. Ο **Κυριάκος (Κόκος) Τενεκές** (παρατσούκλι) παντρεύθηκε τη **Χαρούλα Μαραβέλια** με την οποία απέκτησαν 11 παιδιά, από τα οποία επέζησαν τα 8: (α) ο Αλέξανδρος (1838 - 1908), (β) ο Παναγιώτης, (γ) ο Βασίλης, (δ) η Μαριγώ, (ε) ο Γεωργάκης, (στ) ο Ηλίας, (ζ) η Σμαραγδή και (η) ο Γρηγόριος.

III. Ο **Γεωργάκης Κόκκου Τενεκίδης** (1920-1886) παντρεύθηκε την **Ευανθία Μιχαλάκη Πεστεμανζόγλου** (+1909), με την οποία απέκτησαν 8 παιδιά από τα οποία επέζησαν τα 5: (α) ο Κυριάκος (Κόκος) (σύζυγος: Μαρία Πεσμαζόγλου), (β) η Δέσπω (σύζυγος: Στέλιος Σεφεριάδης), (γ) η Μαρία (σύζυγος: Σωκράτης Σεφεριάδης), (δ) η Αγλαΐα (ανύπανδρη) και (ε) η Έλλη (σύζυγος: Κώστας Φαρκού).

Η Ευανθία Πεστεμαντζόγλου (μετέπειτα Πεσμαζόγλου) είχε αδέρφια τον Αλέξανδρο (1859-1939), τον Εμμανουήλ, την Αικατερίνη, την Άννα και την Αθηνά. Η κόρη του Αλέξανδρου η Μαρία παντρεύθηκε τον Κόκο Τενεκίδη.

IV. Η **Δέσπω Γεωργάκη Τενεκίδη** (1872-1926) παντρεύθηκε το **Στέλιο Σεφεριάδη** (1873-1951) με τον οποίο απέκτησαν τρία παιδιά: (α) τον Γιώργο (1900-1971), (β) την Ιωάννα (1902-2000) και (γ) τον Άγγελο (1905-1950).

V. Ο Κόκκος Τενεκίδης (1878-1947) παντρεύθηκε τη **Μαρία Πεσμαζόγλου** με την οποία απέκτησε ένα παιδί, το **Γιώργο Τενεκίδη** (1910-1990) καθηγητή και Πρύτανη του Παντείου Πανεπιστημίου.

VI. Η Αγλαΐα Τενεκίδη, καθηγήτρια πιάνου, έμεινε ανύπανδρη και έζησε μέχρι το θάνατό της στο Παρίσι.

VII. Η Έλλη Τενεκίδη, παντρεύθηκε τον επιχειρηματία Κώστα Φαρκού και έκανε δύο παιδιά, την Ανθίπη (Μπέμπη) και το Στέφανο.

VIII. Η Μαρία Τενεκίδη, παντρεύθηκε τον Σωκράτη Σεφεριάδη και έκανε δύο παιδιά, την Έλλη και τον Αλέξανδρο (Αλέκο).

Οικογένεια Νικολάου Αρώνη

I. Η οικογένεια Αρώνη, της οποίας μέλη μετά το 1803 μετονομάζονται και σε Ααρών αποτελεί παλαιά ιερατική οικογένεια του Φλωτίου Νάξου. Πλείστα των πολυπληθέστατων μελών της υπήρξαν πρωτονοτάριοι, πρωτοπαπάδες, οικονομοί, κτηματίες και δεκάδες εξ' αυτών ιερείς. Συνήθη ονόματα που εμφανίζονται είναι: Γεώργιος, Ιωάννης, Στέφανος, Βασίλης, Κυριάκος, Μαρία, Κυριακή, Ειρήνη, Αικατερίνη. Από τα μέσα του 1700 μεταναστεύουν σε Σμύρνη και Βουρλά, ιδιαίτερα μετά τους Ρωσοτουρκικούς πολέμους.

II. Ο **Χριστόδουλος Γεωργίου Αρώνης** (1798) από το Φλώτι μεταναστεύει στη Σμύρνη το 1830. Είχε δύο παιδιά τον Γεώργιο (Μεθόδιο) (1820-1897) και το Νικόλαο (1823-1900) τα οποία γεννήθηκαν στο Φλώτι της περιοχής Τραγαία-Δρυμαλία.

III. Ο **Μεθόδιος Χριστόδουλου Αρώνης** γίνεται δάσκαλος και ιερέας στη Σμύρνη και Μητροπολίτης Μυτιλήνης. Ενδιαμέσως υπήρξε

Μητροπολίτης Διδυμοτείχου και Μητροπολίτης Καισαρείας και πάλι αργότερα Μητροπολίτης Μυτιλήνης μέχρι το θάνατό του.

IV. Ο Νικόλαος Αρώνης, ιδρυτής της Σχολής Αρώνη (1852), νυμφεύεται την **Αρχοντούλα Αυγουστίνου** (+1891). Αποκτούν 3 παιδιά: (α) το Χρήστο (1862-1935), (β) τον Αντώνη (1863-1906) και (γ) τη Σοφία (1864).

V. Ο Χρήστος Αρώνης (1862-1935) παντρεύεται την **Πηνελόπη Σώκου** (1862 - 1935) το 1894 και αποκτούν ένα παιδί το **Νίκο** (1895-1990), ο οποίος όπως αναφέρει και η Ι. Τσάτσου, υπήρξε “ο στενότερος φίλος του Γιώργου Σεφέρη”.

VI. Ο Αντώνης Αρώνης παντρεύεται τη **Σαπφώ Βέρα** το 1892, γίνεται οφθαλμίατρος και πεθαίνει νέος το 1906.

VII. Η Σοφία παντρεύεται το 1891 το **Δημοσθένη Διαμαντίδη**

VIII. Ο Νίκος Χρήστου Αρώνης παντρεύεται την **Ανδρονίκη Β. Γεωργιάδου** το 1923.